

Aktigrafia

Anniina Alakuijala

LT, kliinisen neurofysiologian erikoislääkäri,
unilääketieteen erityispätevyys, somnologist (ESRS)

KNF-hoitajayhdistyksen ja Unihoitajaseuran kevätkoulutus 19.4.2018

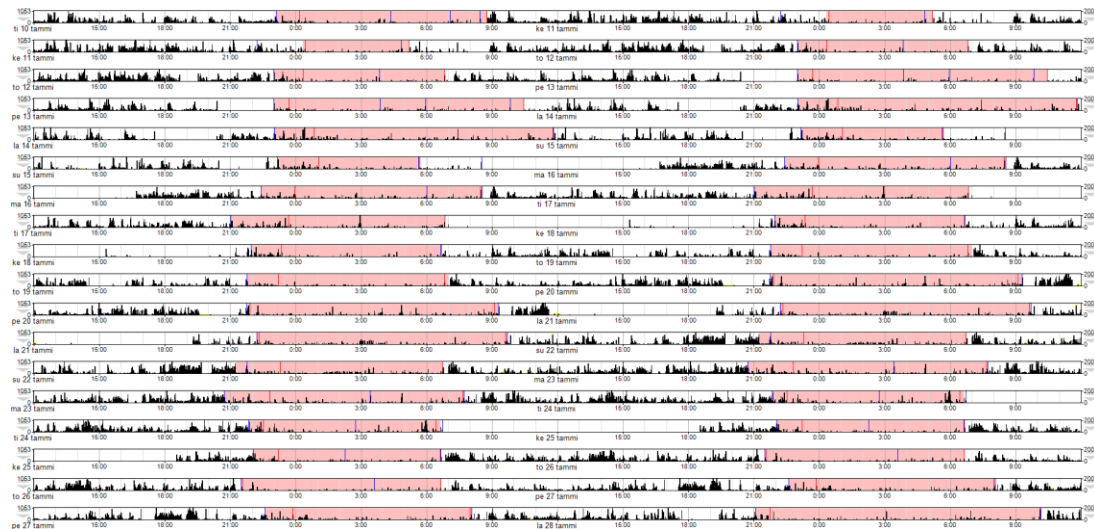
Aktigrafi

- Herkkä ranteessa pidettävä liikeaktiivisuusmittari
- Unipäiväkirjan objektiivinen vastine, joka kuvaa unijakson sijoittumista, unen määrää ja karkeasti laatuakin
- Rekisteröintiin liitetään aina unipäiväkirja (potilas itse tai lapsipotilaan vanhemmat täyttävät)

Vaivaton ja kajoamaton menetelmä

- Aktigrafia voidaan tarvittaessa jatkaa viikkoja, mutta tyypillisin rekisteröinnin kesto on kaksi viikkoa
- Lapsia on helppo tutkia

Aktigrafiaohjaus

- Aktigrafia pidetään ranteessa jatkuvasti suihkussa, saunassa ja uimassa käyntiä lukuunottamatta
- Potilas painaa nappia nukkumaan mennessään ja herätessään, myös pitkiltä päiväunilta
- Unipäiväkirjan täyttö huolellisesti on väsyneelle potilaalle vaativaa, joten ohjaukseen ja motivoimiseen on varattava aikaa

Aloituspvm.

Aloituspvm.

[illegible]

Merkitse seuraavasti

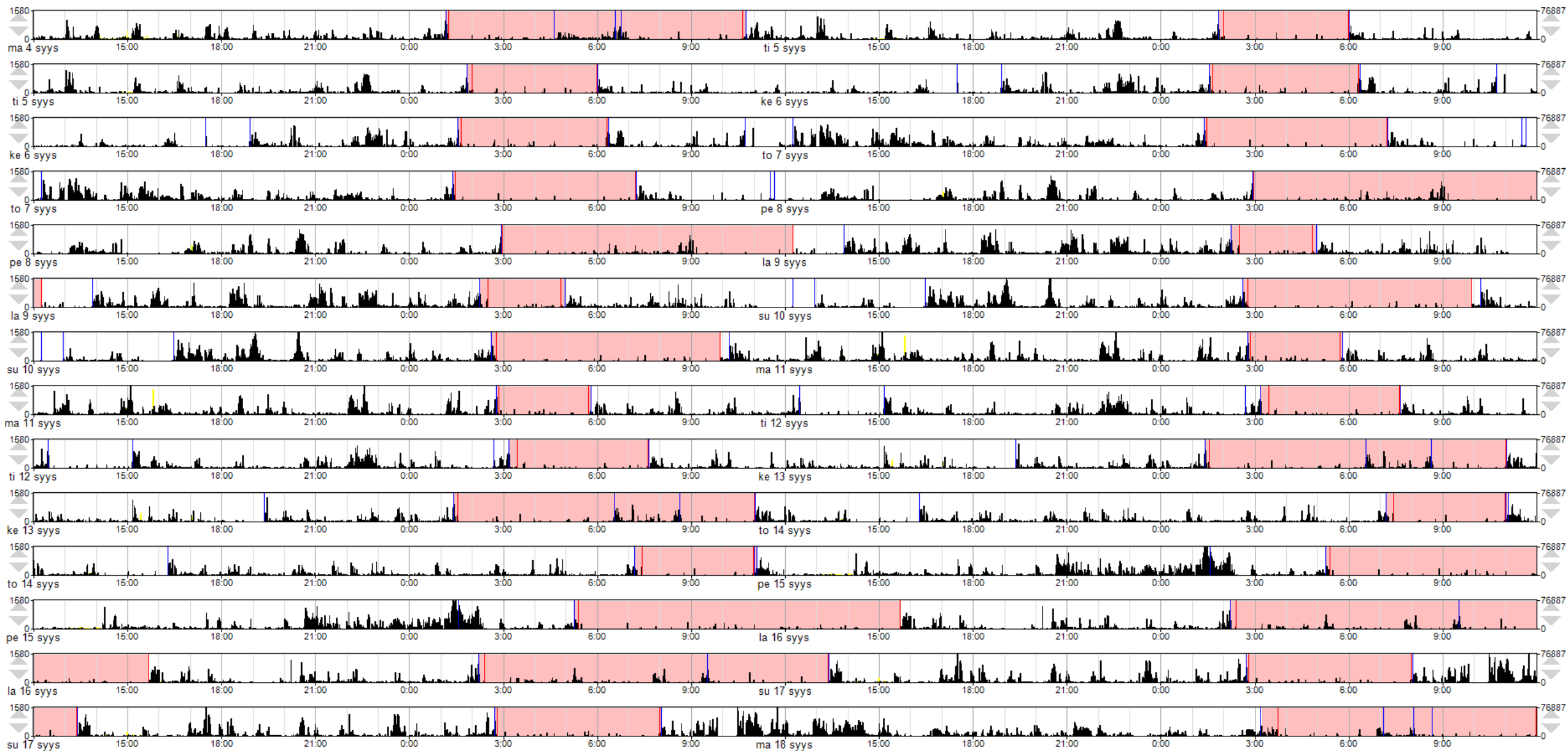
HUS 20-136

X = nukkuminen
↓ = nukkumaan meno
↑ = ylösnousuaika
V = olet väsynyt ja haluat nukkua
N = olet nukkunut sängyssä tai tuolissa

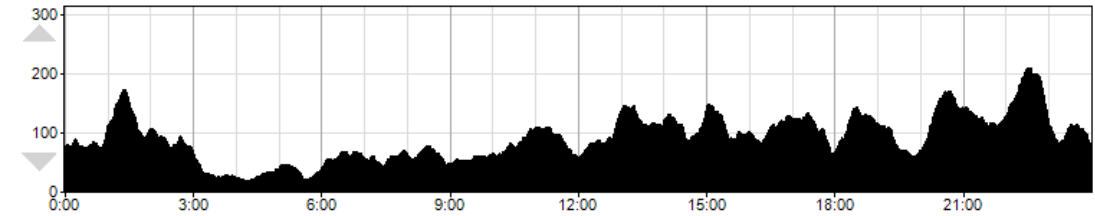
Muuta
Kirjaa vrk:n aikana käyttämäsi ylimääräiset
lääkkeet, alkoholi ja tupakkatuotteiden määrät,
kahvin, teen sekä cola- ja energiajuomien
määrät.

Aktigrafia on paras menetelmä vuorokausirytmin häiriöiden diagnostiikkaan

- Viivästynyt unijakso
- Aikaistunut unijakso
- Epäsäännöllinen unijakso
- Yli 24 tunnin, free running -unijakso

Viivästynyt unijakso

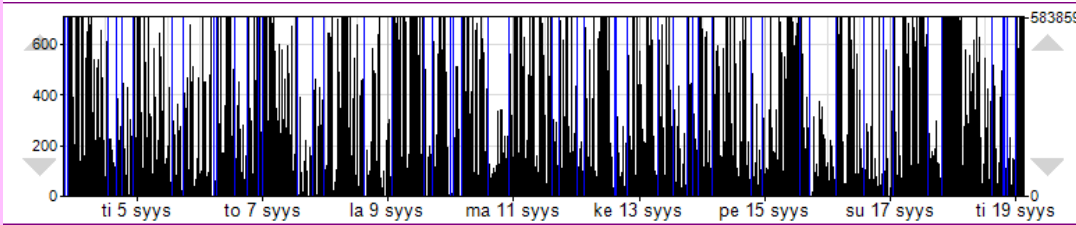
Analysis Function:

123 Summary
Sleep
NPCRA
24h Average
Edit
Napping

24 Hour Average Plot

Smoothing Period: 30 minutes
Daytime period (for activity comparison): 6:00 to 18:00

Start time8:29:00
End time15:02:00
Start date4.9.2017
End date19.9.2017
Daytime Average Activity89,0 MW counts
Nighttime Average Activity94,5 MW counts
Day/Night Average Ratio0,94
Fitted Cosine Peak18:52:18

Analysis Function:

123 Summary
Sleep
NPCRA
24h Average
Edit
Napping

Non-Parametric Circadian Rhythm Analysis

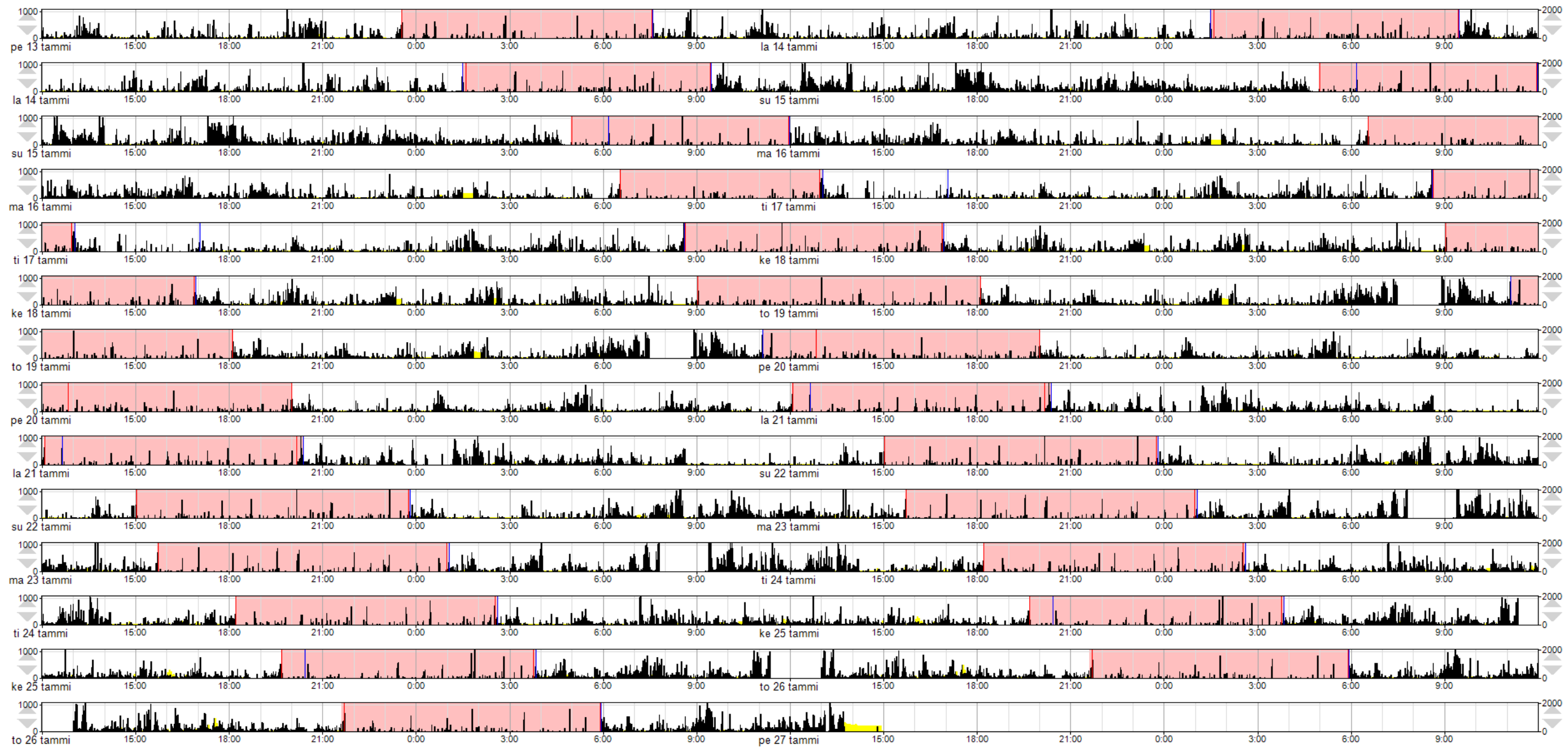
Start hour of analysis4.9.2017 8:00
Length of analysis15 days, 7 hours

L5 Average2535
M10 Average7286
RA (Relative Amplitude)0.484
IV (Intra-daily Variability)1.327

L5 Start Hour3:00
M10 Start Hour13:00
IS (Interdaily Stability)0.166

Yli 24 tunnin, free running –unijakso: potilastapaus 1

- 33-vuotias mies, jolla sosiaalista fobiaa
- illanvirkku yläkouluikäisestä, opiskelijana rytmi alkoi siirtyä eteenpäin
- aktigrafiassa unen tehokkuus vain 67 % ja unen katkonaisuusarvo 10 (normaali on alle 6)
- PSG: AHI 18/h (ei nuku selällään), CPAP aloitettu
- uniapnean lisäksi unen katkonaisuutta myös selkäkipujen vuoksi
- rytmin stabiloimista yritetty unenhuollon, kirkasvalon ja melatoniinin avulla tuloksetta

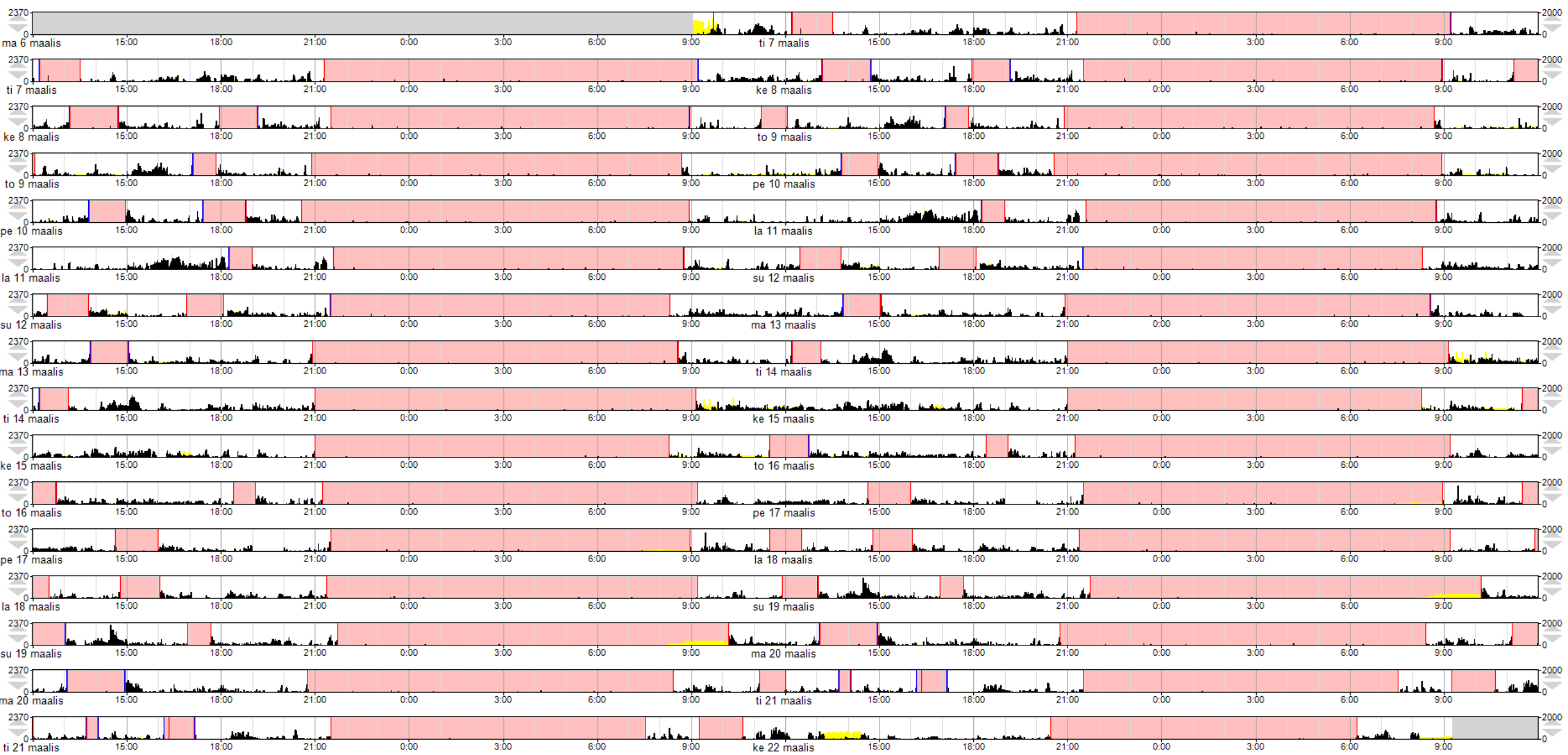
Nro	Päivä	Aamun aloitus	Keskiaika	Pöytäkirja	Selitys
12.1.	to	X X X X X X X ↑	21.40	N/A	5
13.1.	pe	X X X X X X X ↑	23.30	6.15	5
14.	la	X X X X X X X ↑	-	7.40	4
15.	su	↓ X X X X X X X ↑	1.30	9.30	6
16.	ma	↓ X X X X X X X ↑	5.00	12.00	5
17.	ti	↓ X X X X X X X ↑	6.30	13.00	5
18.	ke	↓ X X X X X X X ↑	8.35	17.00	6
19.	to	↓ X X X X X X X X ↑	9.00	18.00	3
20.	pe	↓ X X X X X X X X ↑	11.00	20.00	5
21.	la	↓ X X X X X X X X ↑	12.00	20.30	5
22.	su	↓ X X X X X X X X ↑	15.00	23.50	6
23.	ma	↓ X X X X X X X X ↑	15.50	-	8
24.	ti	X ↑	18.15	1.10	5
25.	ke	X X ↑	19.45	2.40	4
Säännöllisesti ja tarvittaessa käytettävät lääkkeet					
26.	to	X X X X ↑	21.45	4.00	5
27.1	pe	X X X X X X ↑	N/A	6.00	7

Aktigrafi näyttää myös unen määrän kohtalaisella tarkkuudella

- Omassa tutkimuksessamme 290 potilaalla laajassa unipolygrafiassa unen kokonaiskesto oli 418,2 min ja samanaikaisessa aktigrafiassa 418,3 min
- Aktigrafia yliarvioi selvästi unen määrän unettomilla ja lievästi uniapneapotilailla
- Aktigrafia aliarvioi unen määrän narkolepsiapotilailla
- Aktigrafian ja unipolygrafian mittaama unen määrä korreloi parhaiten niillä, joilla ei todettu elimellistä unihäiriötä (vaan väsymyksen syynä oli liian vähäinen nukkuminen)

Potilastapaus 2: Idiopaattinen hypersomnia

- 18-vuotias nainen, joka 9-vuotiaasta lähtien hyvin väsynyt
- Ei milloinkaan herää virkistyneenä, vaan ensimmäinen ajatus havahtuessaan on pettymys siitä, että nukkumisaika on ohi ja joutuu heräämään yhtä väsyneenä kuin oli nukkumaan mennessään
- Nukkuu aina hyvin sikeästi ja liikkumatta
- Unipolygrafiassa unen tehokkuus oli 97 % ja aktigrafiassa 96 %
- Aktigrafiassa hyvin matala unen fragmentaatio ja katkonaisuusarvo
- Aktigrafian perusteella yö- ja päiväunien määrä oli keskimäärin 12,5 h/vrk

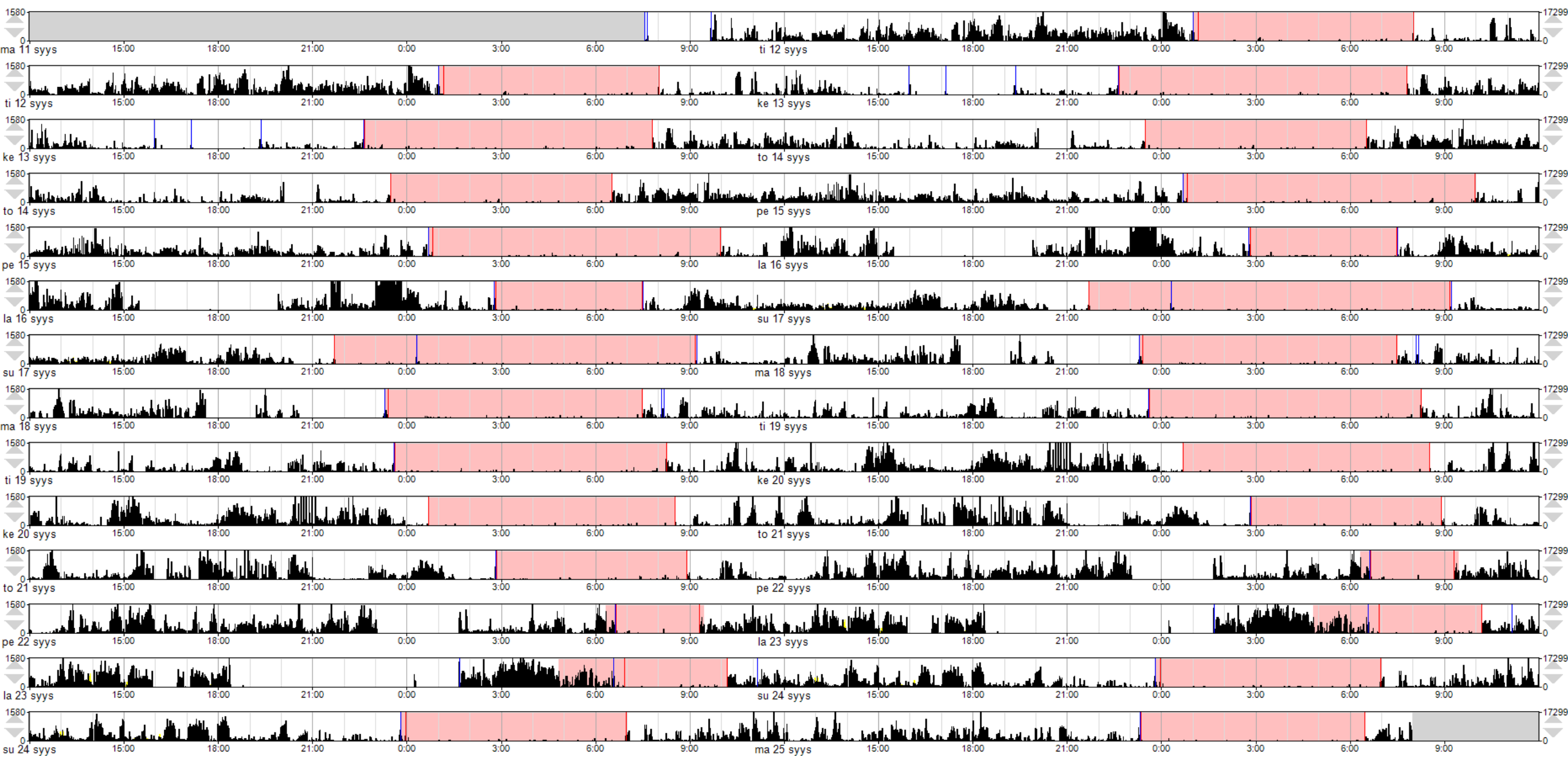

Mitä etua unipäiväkirjaan verrattuna?

Potilastapaus 3

- 26-vuotias nainen, jolla päiväväsymystä
- Kertoo, että nukkuu 8 h yössä, minkä kokee riittäväksi
- Nukahtelee hyvin herkästi lukiessa, luennoilla, kokouksissa, istuessa
- Unihalvauksia joskus
- Ei selkeää katapleksiaa
- Narkolepsiaepäilynä tutkimukseen

[illegible]

LAUSUNTO

Rekisteröinti onnistui sinänsä teknisesti hyvin. Potilas piti aktigrafia 14 vrk, joista viimeinen (Last-sarake) oli unipolygrafiayö. Valitettavasti unipäiväkirjan täyttö oli toisella tutkimusviikolla puutteellista. Aktigrafian mukaan todellisten nukkumisaikojen mediaani oli 6 h 40 min (vaihteluväli 2 h 25 min - 10 h 31 min). Vuoteessaoloaikojen mediaani oli 7 h 9 min (vaihteluväli 3 h 9 min - 11 h 32 min). Nukkumaanmenoaikojen mediaani oli 0:42 (vaihteluväli 21.42 - 6:20) ja heräämisaikojen 8:09 (6:29 - 10:11).

Unen tehokkuuden mediaani oli 90 % eli normaali. Fragmentaatioindeksin mediaani oli 24 ja unen katkonaisuusarvon 4, molemmat normaaleja. Nukahtamisviive oli yleensä lyhyt, mutta pisimmillään yli 2 h.

Uni-valvetrytmin analyysissä todetaan melko epäsäännöllinen unijakso, joka sijoittui tavanomaisen ja lievästi viivästyneen rajalle. Tähän arvioon vaikuttaa eniten nukkumaanmenoaikojen voimakas viivästyminen viikonloppuisin. Päiväaktiivisuuden huippu oli klo 16:14 ja alimman aktiivisuuden jakso alkoi klo 1.

Subjekttiivinen unen laatu yleensä melko hyvä. Päiväväsymystä ja päiväunia merkinnyt vain muutamana iltapäivänä.

Arvio: Lievästi poikkeava aktigrafia.

Uni oli laadultaan melko hyvää, mutta sen määrä oli hyvin vaihteleva ja vain 6/14 yönä riittävää. Mainittakoon, että unipolygrafiayönä aktigrafian ja polygrafian uniajassa oli vain 2,5 min eroa, joten unen määrä aktigrafia-arvio pitänee yleensäkin paikkansa tällä potilaalla.

Mitä etua unipäiväkirjaan verrattuna?

Potilastapaus 4

- 19-vuotias mies, jolla 13-vuotiaasta lähtien poikkeavaa päiväväsymystä, mutta ei katapleksiaa
- Nukahtaa nopeasti, nukkuu sikeästi
- Erittäin vaikea herätä ja on heräämisen jälkeen tokkurainen ainakin tunnin ja väsynyt useita tunteja, iltaisin virkeämpi
- Opinnot keskeytyneet väsymyksen vuoksi
- Irtisanottu töistä monta kertaa myöhästelyn ja töissä nukkumisen vuoksi

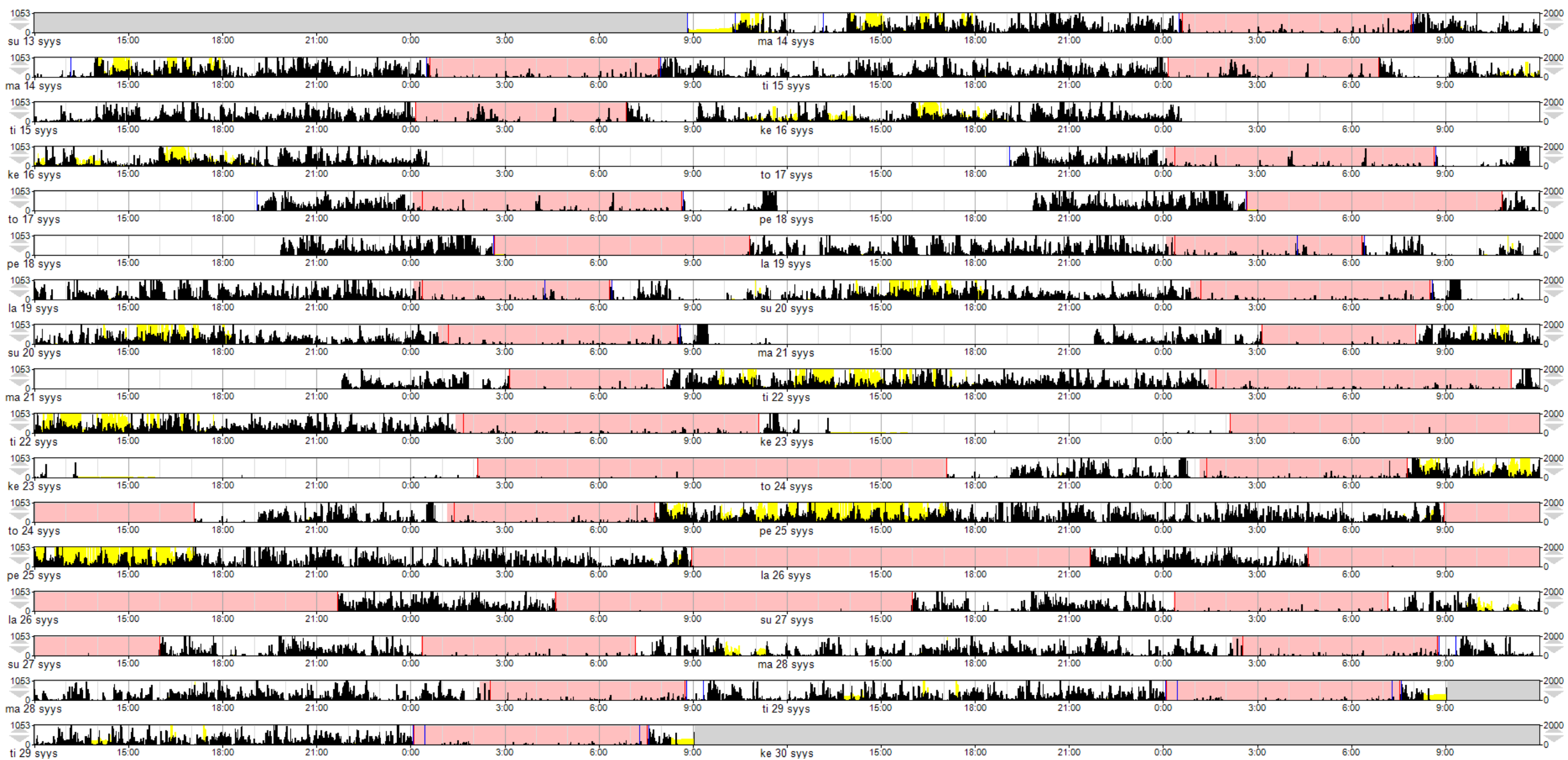
Potilastapaus 4 jatkuu

- Laaja unipolygrafia nro 1: unilatenssi 26 min, REM-latenssi 60 min, unen kesto 6 h 13 min; REM-unen osuus 12 %
- MSLT nro 1: unilatenssi 45 s, 3 SOREM-jaksoa (REM-uni otoksissa 1 ja 2 N2-unen jälkeen, mutta otoksessa 4 ennen N2-unta)
- Narkolepsiadiagnoosia ei kuitenkaan vielä asetettu aktigrafialöydöksen vuoksi

pvm.	Viikon-päivä	klo 24	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	Tarkka nukkumaan- meno aika	Tarkka heräämis- aika	Unen laatu (0-10)	Nukahta- misviive (min)	Muuta kts. tarkemmin ohje alhaalta	
2.6.	ke	X	X	X	X	X	X	X	X	X	V	V	V	X	X	X	N									22.15	05.47	6	15	3 kahvia (MALLI)	
14.9.	ma	X	X	X	X	X	X	X	X	X	V	V	V	X	X	X	V					V	V	V	00.00						
15.9.	ti	X	X	X	X	X	X	X	X	X	N	V	V	V											00.40	08.05	4	2	Mukin Toissa 10.15-10.45+1hpr		
16.9.	ke	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	V	V												06.45		4				
17.9.	to	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	V	V	V	V	V	X	X	X				5		FLUNSA	
18.9.	pe	X	X	X	X	X	X	X	X	X	V	V	X	X	X	V	V	V	V	X	N	X	X	X				5		FLUNSA	
19.9.	la	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	V	V	V	V	V	V	V	V				6		FLUNSA	
20.9.	su	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	V	V															5		FLUNSA	
21.9.	ma																														FLUNSA
22.9.	ti																														FLUNSA
23.9.	ke																														FLUNSA
24.9.	to	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	V		V	N	X	X	X	X				6			FLUNSA
25.9.	pe	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	V	V	V	V											FLUNSA
26.9.	la																														FLUNSA
27.9.	su																														FLUNSA
28.9.	ma																														FLUNSA
29.9.	ti																														FLUNSA
30.9.	ke																														FLUNSA

Et ole jaksanut enää käyttää. Henkilökohtaisia ongelmia.

Fi ole jaksanut enää täyttää. Henkilökohtaisia ongelmia.

Potilastapaus 4 jatkuu

- Likvorissa normaali hypokretiinipitoisuus
- Aktigrafia nro 2: edelleen epäsäännöllinen ja viivästynyt unijakso, unipäiväkirjan täyttäminen entistäkin huonompaa
- Laaja unipolygrafia nro 2: unilstenssi 127 min, REM-latenssi 226 min, unen kesto vain 5 h 30 min, REM-unen osuus 2 %
- MSLT nro 2: unilstenssi 1 min 7 s, ei yhtään SOREM-jaksoa
- Sekoittavana tekijänä oli juuri ennen tutkimuksia alkanut luvaton anabolisten steroidien käyttö

Potilastapaus 4 jatkuu

- Pitkällisen harkinnan ja potilaan motivoinnin ja sitoutumisen jälkeen tehtiin vielä kolmas ja viimeinen unitutkimuspaketti
- Aktigrafia nro 3: edelleen epäsäännöllisyyttä uniajoissa, mutta viivästymistä vähän vähemmän ja unen määrä suurempi kuin ennen
- Unipolygrafia nro 3: unilatenssi 89 min, REM-latenssi 60 min, unen kesto 7 h 8 min, REM-unen osuus 16 %
- MSLT nro 3: otoksissa 3 ja 5 ei nukahtanut lainkaan, unilatenssi 13 min, 1 SOREM-jakso (otos nro 2, REM N2-unen jälkeen)
- Potilaalla ei ole narkolepsiaa, mutta väärän positiivisen diagnoosin saaminen oli todella lähellä